821.163.41-94
94(497.11.njʊtsnʃdʒ

Нинослав Станојловић,[1]
Јагодина

ДНЕВНИЧКЕ БЕЛЕШКЕ МИЛАНА Д. РАДЕНКОВИЋА ИЗ 1889. ГОДИНЕ

Апстракт: Рукопис дневника Милана Д. Рденковића добио сам од њихових наследника. Овде приређујем и објављујем први део рукописа јер сматрм да је значајан за локалну историју, како грда Јагодине тако и околине.
Кључне речи: Рукопис дневника, Милан Д. Раденковић, Јагодина

Милан Д. Раденковић (Јагодина, 1850 – Јагодина, 1915), трговац јагодински, физички радник на изградњи железнице, дрвосеча, рибар и кожар по многим крајевима широм Сједињених Америчких Држава, потом власник фабрике за прераду коже у родном месту, први председник јагодинског Месног одбора Народне радикалне странке, учесник Тимочке буне, робијаш пожаревачке казнионе, председник јагодинске општине у неколико мандата, народни посланик, одличан зналац енглеског језика због чега је био представник Управе Монопола дувана на Светској изложби у Лондону 1907. године итд. , остао је у сенци свог деде, по мајци, гласовитог Стефана – Стевче Михаиловића.

Рођен је 10. октобра 1850. године у Јагодини, као треће дете Димитрија Раденковића, трговца и Љубице, рођене Михаиловић. Његов буран живот, нарочито вишегодишњи боравак у Америци, послужили су као предложак Браниславу Нушићу, за лик легендарног светског путника Јованче Мицића, а политички и друштвени рад сврстали су га у ред знаменитих Јагодинаца. Дневник Милана Д. Раденковића, вођен током прве половине 1889. године, вредно је сведочанство о једном времену, једном граду и једном човеку[2].

Дневник вођен током прве половине 1889. године, Милан Д. Раденковић је писао са краћим прекидима, готово свакодневно, од 1. јануара до 19. априла наведене године. Писан је на 100 необележених

[1] stenakamen@gmail.com

[2] Аутор се још једном топло захваљује на љубазном уступању *Дневника Милана Д. Раденковића*, његовим праунукама, госпођама Тијани Каћански и Ани Ђекић

страна, у тамнозеленој карираној свесци, са брошираним повезом, димензија 16 x 10 cm. Текст је писан делом графитном оловком, а делом тзв. мастиљавом оловком, док је рукопис врло читак.

Анализом садржаја поменутог дневника утврдили смо да је његов аутор верно описао прилике у Јагодини, али и у тадашњој Србији, које је износио готово свакодневно. Промене владе, абдикација краља Милана Обреновића, сусрети јагодинских депутираца са намесницима малодобног краља Александра Обреновића, чести одласци у Београд и дружења са угледним политичарима, описи долазака вођа Народне радикалне странке у Јагодину, односи са јагодинским либералима и напредњацима итд. само су део дешавања, у којима је Раденковић учесник и сведок.

Из ових дневничких бележака, које су тим пре вредније, јер су настајале одмах након догађаја које описују, видимо и да је писац истих брижан и нежан супруг и отац. Раденковићева бележница пуна је и детаља из његовог пословног живота.

Милан Д. Раденковић умро је изненада, од срца, у родној Јагодини, 19. јуна 1915. године, крај воденице на Белици, коју је наследио од деде Стевче[3].

&

1. јануара 1889. Јагодина
Мил. Д. Раденковић
Јагодина

1889. година

1. јануара недеља

Снега је било прилично, који је још раније пао, а овог дана је ужасно јак ветар дувао и ладно је било. Био сам с малим Митом[4] код

[3] Н. Станојловић, *Јагодинска породица Раденковић*, Јагодина 2000. (рукопис у својини аутора) ; Д. Вукићевић, *Грађа за хронику Светозарева*, књ. I, Светозарево б.г. (рукопис у ИАЈ) ; М. Раденковић, *Моје објашњење (кратка политичка аутобиографија),*Јагодина 1914. (рукопис у својини породице Раденковић)

тете Кате[5] и Кице. Тета је боловала од назеба ваљда. Били смо још и код газда Нацка Јанковића[6] и дада Милице[7] и дада Цане[8]. Данас се очекивала промена кабинета Николе Христића[9]. Баба Ката[10] је код нас у гостима. Честитао сам Нову годину : Ал. Стојковићу[11], Јевр. Гудовићу[12], Тоши Мијајловићу[13], Тасићу и Константиновићу, Перси Станишевској[14] и Биси[15], Љуби Симићу, Паји Ј. Тодоровићу[16], Паји Михајловићу[17] и Генералу С. Грујићу[18], колегијално.

2. јануара понедељак

Ништа особито новог. Ветар још дува, али мало слабији.
Новине српске[19] донеше на челу листа под јучерањим бројем благодарно Краљево писмо Николи Христићу, Јов. Ристићу[20] и Сави

[4] Димитрије - Мита Раденковић (1884-1900), други син Милана Раденковића
[5] Катарина – Ката Марјановић, супруга Аћима Марјановића, Миланова тетка
[6] Атанасије – Нацко Јанковић (1829-1898), трговац, власник стакларе у Јагодини
[7] Милица Раденковић (1828-после 1894), супруга Мијалка Раденковића, Миланова стрина
[8] Стана – Цана Раденковић (1840-1902), супруга Косте Раденковића, Миланова стрина
[9] Никола Христић (1818-1911), министар, председник владе
[10] Катарина – Ката Михаиловић (1830-1898), трећа супруга Стефана – Стевче Михаиловића, Милановог деде
[11] Алекса Стојковић (1833-1908), пешадијски пуковник, супруг Магдалене – Маце, ћерке Стефана – Стевче Михаиловића из другог брака
[12] Јеврем Гудовић (1835-1900), рударски инжењер, политичар, супруг Софије – Соке, ћерке Стефана – Стевче Михаиловића из другог брака
[13] Тодор – Тоша Ј. Мијајловић (1856-1937), београдски трговац, син Јована, млађег брата Стефана – Стевче Михаиловића
[14] Перса Станишевски (1848-1909), супруга др Казимира Станишевског, ћерка Косте, млађег брата Стефана – Стевче Михаиловића
[15] Бисенија – Биса Катић (1850-после 1933), супруга Николе Катића, ћерка Косте, млађег брата Стефана – Стевче Михаиловића
[16] Павле – Паја Ј. Тодоровић (1850-1910), виши војни интендант, Миланов брат од тетке
[17] Павле – Паја К. Михаиловић (1845-1915), политичар, син Косте, млађег брата Стефана – Стевче Михаиловића
[18] Сава Грујић (1840-1913), генерал и политичар
[19] *Новине српске* (1834-1919), званичан орган Кнежевине и Краљевине Србије
[20] Јован Ристић (1831-1899), државник, оснивач Либералне странке

Грујићу за патриотска понашања и рад на новом уставу и многе указе о одличијима.Тако исто и указ којим се установљава уставотворна медаља, где се имењује ко ће имати право, сем Краља[21], Краљевића[22] и посланика на великој народној скупштини да је носи. Мита данас у мал није запалио кућу, запалио артију од милихерц
свећа испод миндерлука у маленој соби, те Милка[23] спази ватру и извуче артију која је већ увелико разбуктала се. За ово сам му ударио 10-15 удараца по голом дупчету али са најтањим прутићем што га на дрвету може да има. За тим сам га уапсио и тек после једног сата кад је молио, опростио сам му. Данас смо целог дана очекивали хаупттрејер од српски лутријски лозова и дувански – па ништа.

3. јануара Торак

Данас сам купио I књигу целокуп. дела Светозара Марковића[24] за 0,60 дин. Сретену Којићу[25] дато у зајам 50 дин. (5 банака). Време доста лепо. У суду општинском изнађосмо да за Тасице Марковића кућу управи фондова није ништа плаћано, те сам наредио Мити Милојевићу рачуновођи да сва дуговања општинска у књигу стави из које би се могло лако и одма преглед да има. За крст од леда на пијаци погодисмо у општини за 15 дин. све њиово.

4. јануара среда

Време мало попустило. Мита и Радмило[26] радују се слави и Мита пита : Зашто, вели, татице, св. Јован има крст, а св. Никола патарицу?

5. јануара четвртак

Време лепо и доста топло. Данас у „*Одјеку*“[27] бр. 2, стоји да је Сава Грујић генерал имао јуче аудијенцију код Краља. Сава Шпикља[28] оде у Пирот у госте код шурака Лазе.

[21] Милан Обреновић (1854-1901), кнез (1868-1882) и краљ Србије (1882-1889)
[22] Александар Обреновић (1876-1903), краљ Србије (1889-1903)
[23] Милка Раденковић (1862-1938), Миланова супруга
[24] Светозар Марковић (1846-1875), социјални и политички борац
[25] Сретен В. Којић (1856-1921), трговац, народни посланик
[26] Радмило Раденковић (1886-1900), трећи Миланов син
[27] *Одјек* (1884-1898, 1902-1914), лист политични, економни и књижевни
[28] Сава Ђ. Живковић Шпикља (1849-1904), јагодински трговац

Богојављање 6. јануара Петак

Време суво и ладно. Литија на пијаци као и обично, света, а нарочито сеоског, доста.

Сави Шпикљи посласмо телеграм овакав :

Сави Шпикљи код Лазе казначеја
Пирот

Честитамо празник,

Нека би блага божанска реч данас са престола господа Бога управљена народима словенским била предзнак победе наше, на страх врагом.

Милан Раденковић
Сретен Којић
Тимотије Савовић[29]

7. јануара субота Св. Јован

Време врло пријатно и тихо. Данас смо славили Св. Јована и дошли нам ови гости : Дим. Баточинац[30] са женом, Таса Илијћ са женом, начелник Лаза Петровић[31] (који је већ премештен за начелника окр. Београдског) са начелником новим Ђоком Ђорђевићем[32], благајник Рад. Лазаревић и секретар суда Лаза Јосимовић[33], Паја са Кристином, Пера Андрејевић[34] са Ђоком М. Ђорђевићем[35] дуванџијом, Таса Јаћимовић са женом и Коста Стрелић са женом, Пера Петковић[36] са Газда Нацком и дада Јуцом[37], Мита

[29] Тимотије Савовић, писар треће класе у јагодинском Окружном суду
[30] Димитрије Маринковић Баточинац (1829-1894), јагодински трговац
[31] Лазар – Лаза Петровић, начелник четврте класе јагодинског Окружног начелства
[32] Ђока С. Ђорђевић (?-1910), окружни начелник, инспектор Министарства унутрашњих дела
[33] Лазар – Лаза Јосимовић (1860-1910), секретар друге класе јагодинског Окружног суда
[34] Петар – Пера М. Андрејевић (1857-1929), јагодински трговац
[35] Ђорђе – Ђока М. Ђорђевић (1851-1920), дуванџија
[36] Петар – Пера Петковић (1842-1922), телеграфиста

Џамбас[38] са гђа Драгом, секретар начелства Жика Д. Протић[39] са женом, Алекса Вучковић сарач са женом, Мита Милојевић рачуновођа општинског суда са женом, Стева Петковић[40] судија са женом и Ђока А. Петровић[41] адвокат са женом, Мијајло Стевчић са женом, тетка Милица Шпикљина[42], баба Марија, мајка Милана Аврамовића, Јозеф[43] и Тона[44].

На ручку је била баба Ката деда Стевчина[45] и Марија њена девојка и Др. Станишевски[46]. Мита и Радмило се веома радују слави и непрестано навађиваше с јутра да свећу упалим. За свећу смо дали 3,20 а за колач 3,30 динара код пекара Кинцла[47]. Поп Атанасије[48] пресеко колач код куће и дао сам му 3 динара. Мита за сво време молитве одстојао код нас и све у попа гледа како он чита. Крстио се и сам али није знао добро да се прекрсти, а Беба (Радмило) плашио се од попа и није смео да прогвири у собу. Мија[49] свирач долазио и свирао и Милка му преко Мите дала 3 дин.

8. јануара Недеља

Време суво и лепо. Баба Ката у подне оде у Београд са Маријом и Анђу собом одведе. Алабаков момак Мита одвезе их на станицу. И данас по подне имали смо гостију : Јова Јовановић Шишко са гђом Милком, гђа Мара[50] Васе Ракића[51] са снајом

[37] Јулијана – Јуца Јанковић (1846-?), супруга Нацка Јанковића
[38] Димитрије – Мита Вељковић Џамбас (1829-1894), кафеџија
[39] Живојин – Жика Д. Протић, секретар прве класе јагодинског Окружног начелства
[40] Стеван – Стева Ј. Петковић (1842-1915), судија јагодинског Окружног суда, потоњи државни саветник
[41] Ђорђе – Ђока А. Петровић, јагодински правозаступник
[42] Милица Живковић (1829-1904), супруга Ђоке Живковића Шпикље
[43] Јозеф Беранек (1847-1889), кожарски мајстор и Миланов ортак
[44] Антонија – Тона Беранек (1846-1925), супруга Јозефа Беранека
[45] Стефан – Стевча Михаиловић (1806-1888), политичар и државник, Миланов деда
[46] Др Казимир Станишевски (1836-1911), лекар, јагодински окружни физикус
[47] Јован Кинцл (1841-1903), јагодински пекар
[48] Атанасије Поповић (1828-1893), јагодински прота
[49] Мија Сеферовић Славуј (1846-1922), познати виолинист ондашње Јагодине и Србије
[50] Марија – Мара Ракић (1838-?), супруга Васе Ракића, трговца

Ленком[52], Кица Тетина са женом Проке Митровића, гђа Пере Милутиновића[53] судије.

Ручали смо у друштву са течом Стеваном и Мадом и њеном ујном, мајком Мите[54] и Ђоке Лазића из Ћуприје и сестром Мадином баба Катом из Ћуприје, које су код Маде већ два дана у гостима. Васа Поповић из Смедерева је у Јагодини од јуче.

Мита и Беба трче данас у подне по чаршији по леду.

9. јануара Понедељак

Време суво и лепо. Новога ништа. Данас у подне дође Симица Костић[55] адвокат из Крагујевца због сутрашњег претреса Уроша Вукићевића[56] који је већ месец дана у притвору судском окривљен због велеиздаје. Акта су тога дела у Београду, јер их је министар правде одма по Божићу телеграмом тражио, услед молбе посланика велике Народне скупштине код Краља.

Мита и Беба данас у подне трче по чаршији по леду са Лепосавом девојчетом нашим. Мика Аранђеловић[57] долазио у општину да се убаштини с кућом. Премер извршио кмет Сима и после подне Мика добио убаштињење.

Пери Д. Цуфи[58] дато 18 банака у зајам он мени исплаћа преко Илије квартаљника ресто 77 дин. за Рековчанина меанску киријy до Митровдана 1888.

10. јануара /У/Торак

Време лепо и суво. Чује се данас у подне да ће промена владе Н. Христића 20- ог сл. м. бити. Увече пак чује се да ће промена бити 14. тек. Међутим депеша начелству од министра дошла , којом се

[51] Васа Ракић (1832-1891), јагодински трговац

[52] Јелена – Ленка Ракић (1864-?), супруга Косте В. Ракића, јагодинског трговца

[53] Петар – Пера Милутиновић, судија јагодинског Окружног суда

[54] Димитрије – Мита Лазић (?-1889), ћупријски трговац и народни посланик

[55] Сима Костић – Симица (1853-1903), крагујевачки адвокат и народни полсаник

[56] Урош Вукићевић (1856-после 1889), трговац и народни посланик из Опарића

[57] Михаило – Мика Т. Аранђеловић (1851-1906), јагодински трговац

[58] Петар – Пера Д. Цуфа (1837-1909), јагодински трговац

наређује да се саопшти попу Данилу Анђелковићу[59], као члану уставотворног одбора да 15. тек. буде у Београду на вечери код Краља Милана I . Према овоме може се мислити на какву промену владе. У вече у 8. сати била је вечера у Шареној кафани у част одласка начелника Лазе Петровића. На вечери било је маом чиновника, а свега је било са женама 60 лица. Ја, Сава Шпикља, Мика Аранђеловић, Мика Косовац[60] и Лаза Прокић били смо такође. Моја здравица начелнику Лази била је оваква :

Мада је свакоме од нас позната цељ овога састанка, ипак вас молим да ми дозволите да је напоменем. Цељ дакле овога овако лепога скупа та је, да нашим личним присуством дамо доказа наше искрености и личнога поштовања нашем пријатељу Лази Петровићу, који нас, после краткога бављења у нашој средини, оставља, можда вечерас или сутра у 12 сати. Ја сам често пута имао приватне, а и званичне односе с њиме, и кад год сам с њиме у додир долазио, вазда сам наилазио на леп и пријатан дочек, па стога не могу да одолим мојим осећајима а да му ову чашу вина не напијем у здравље и да вас замолим, да ме у томе потпомогнете, те да заједно са мном испијемо по чашу вина у његово здравље, и да вас позовем да ме потпомогнете да га замолимо, да из наше средине из Јагодине однесе лепе успомене. У здравље дакле нашега пријатеља Лазе Петровића !

Он је прву здравицу напио краљу, а ја њему, а он овоме скупу и јагодинцима. Г. Ђока Петровић адвокат напио такође Лази, а и новом начелнику Г. Ђоки Ђорђевићу и новом команданту тим. арт.пука Г. Мити Николићу[61]. Г. Настас Петровић[62] адвокат напио здравицу председнику Окружног Суда Г. Кочи А. Радовановићу[63], за овим Г. Ђока А. Петровић доктору Зиновјеву[64], а Жика Бошковић мени. На ову здравицу Жикину устаде Г. Настас и вели да је врло умесна и лепа но само он жели да је допуни, па је продужио укратко. За овим се играло и певало до 12 ½ сати када је се путник ка станици жељез. кренуо испраћен од неколицине из друштва. Пошто је влаком отишо, неки су се вратили у кафану те до 2 ½ сата продужили. Начелник ми

[59] Данило Анђелковић (?-1904), крагујевачки свештеник, политичар

[60] Михаило – Мика Ј. Косовљанин (1862-1925), власник пиваре, народни посланик

[61] Димитрије – Мита Николић (1850-1903), артиљеријски потпуковник

[62] Настас А. Петровић, јагодински правозаступник

[63] Коста – Коча А. Радовановић (1843-1902), председник јагодинског Окружног суда, потоњи касациони судија

[64] Др Георгије Зиновјев, општински лекар за варош Јагодину

каза да има депешу од министра да узме изјашњење од начел. среза беличког због депеше Живана Радосављевића „ *Одјеку*“, како их начел. сресни из канцеларије изјурио пандурима кад су тражили да се одреди избор председ. у њиовој општини и како им казао да он не зна за устав и да га могу на небу тражити. Вечерас почео снег да пада. Данас у подне звао ме начелник те ми предао 5 ком. нов. устава., за 4 посланика В./елике/ Народ./не/ скупшт./ине/ а један за општ. суд и да се сутра на пијаци читањем нов устав објави народу. Ја сам предлагао да се чита у конаку основ.школе, а начелник ипак оста при своме, велећи да је боље овако јавно да се прочита, и то сутра у 10 сати пре подне.

Одма сам дошо у општ. суд и исконцептирао писмо за сва надлежатељства и објаву за грађане да сутра дођу и присуствују читању новог устава.

11. Јануара среда

Време тихо, али снег пада. Ја сам мислио да неће се моћи да чита нов Устав због рђавог времена.

На пијаци према дућану Пере М. Андрејевића, овд., стајао је један сто са флашом воде на њему и чашом и 5-6 столица за старије људе, ако би ко желео да седне и одмори се за време читања. У 10 ¾ дође начелник окр. Г. Ђока Ђорђевић и поздрави сакупљени свет једном кратком беседом о своме доласку у средину њихову за начел.окр. и да ће се старати да одговори правди и савести у вршењу своје дужности и моли грађане да га потпомогну у сваком добром послу.

За овим је прочитао 2 члана устава и за тим је предао мени те сам ја читање продужио и читао до чл. 132 дела 6 о министрима, то је читање трајало 40 минута. Од дела 6 па до дела 11 читао је Г. Начелник Ђока , а ја сам опет од дела 11 па до краја. Све смо свршили у 12 ¼ сати по подне.

Света је присуствовало око 200-250 душа у почетку, а што се даље читало све се је умањивало света због тегобе стајања и снега и зиме. Мој Митица био је код мене такође, за сво време читања, и као мишић вирио из шињелчета свог који му је био врло топал.

12. Јануара Четвртак

Време тихо и снег мало провејава. У „*Виделу*“[65] изјава Чеде Мијатовића[66] и Др. Владана Ђорђевића[67] министру којом иступају из Напредне странке, у којој су веле неправедно нападнути и увређени.

13. Јануара Петак

Време тихо и лепо. Новости никакве, сем што се опет чује да ће влада на Три јерарха да се промени.

У 11 ½ сати пре подне квартаљник Илија Павићевић доведе у општ. суд неког коцкара именом Милана Бошњака Роша, чувен разбојник и кесарош. Све ми се чини да је његово име споменуто на једном месту у „ *Кобним бројевима*“ од Тасе Ј. М[68].

Од бабе Кате добио сам писмо. Данас у суду сазнадох да су нађена нека акта из којих се види да је спремана нека тужба од стране општ. противу Мате К. Аранђеловића[69], и у тужби се спомиње „ оригинал“ облигација. Међутим облигације нигде нема.

14. Јануара Субота

Време суво и лепо.

15. Јануара Недеља

Време суво и лепо. Вечера у двору у част уставотворног одбора. Поп Данило ишо. О промени кабинета краљ у здравици напоменуо да може до 15. фебруара да стоји. Каква је вели разлика ако промена буде концем јануара почетком или у половини фебруара ? „*Одјек*“ бр. 8 од 18/ I 89.

16. Јануара Понедељак

Време суво и лепо.

---

[65] *Видело* (1880-1908, са прекидима 1889 и 1897-1905), лист политички, економски и књижевни

[66] Чедомиљ – Чеда Мијатовић (1842-1932), економиста, државник, дипломата и књижевник

[67] Др Владан Ђорђевић (1844-1930), лекар, политичар, књижевник

[68] Атанасије – Таса Ј. Миленковић (1850-1918), криминалист

[69] Матија – Мата К. Аранђеловић (1836-1905), јагодински трговац

17. Јануара Торак

Време суво и лепо.

19. Јануара Четвртак

Време суво и лепо. Стева Јанковић учитељ рече ми да је престолонаследник аустро-угарски Рудолф[70] у лову погинуо и да је у Пешти устанак.

20. Јануара Петак

Време суво и лепо. Данас се чује да је кронпринц Рудолф умро од капље, а остало да није истина.

21. Јануара Субота

Време суво и лепо.

22. Јануара Недеља

Време југово и блато, а топло.

23. Јануара Понедељак

Време југово и топло, а блато. Одборска седница у 9 сати пре под.у којој решено о накнади заузетог дућан. земљишта Г. Цветка Миленковића и др. но по новој процени, која да се учини сада.

Одобрен преглед рачуна за 86/7. од стране одређени одборника ГГ. Настаса Петровића, Милорада Павловића и Манојла Вучковића[71].

24. Јануара. Торак

Време топло и југово и блато. Одборска седница о буџету за

[70] Рудолф Хабсбург (1858-1889), надвојвода и аустро-угарски принц-престолонаследник

[71] Манојло Вучковић (1839-1915), јагодински трговац

1888/9. усвојен буџет онако, како га је суд предложио с тим, да се још по један шумар, пољак и виноградија дода, које је суд хтео да уштеди и службу да врши са по једним. Чује се, а и по новинама се говори, да је царевић Рудолф погинуо.

25. Јануара Среда

Време топло и југово.

29. Јануара Недеља

Време блатњаво, а у вече мало мрзло.

Вечерас општина давала бал у гимназ.а у корист сиротиње варошке.

На каси пало преко 270. динара. Тоша Ј. Михајловић из Београда и Тасић и Констадиновић из Београда послали по десет динара прилога. Седео сам до 3. сата по поноћи с Милком заједно. Милка сутрадан била слаба од дугог седења.

Ја сам проговорио неколико речи публици и благодарио на посети и прилозима.

Три Јерарха, 30. Јануара Понедељак

Време влажно, а ноћу паде прилична киша.

Учитељи овд. основ. школа давали вечеру друштвену услед свршени испита полугодишњи и ја сам тамо зват и био. Био је и Мика Косовљанин и Сава Шпикља, Ђока М. Ђорђевић као књижар и остали сви учитељи и учитељке. Седео сам до два сата по поноћи. Око 12 сати киша је падала.

31. Јануара Уторак

Време снежно. Начелник добио депешу од министра око 4 ½ сата по подне да ће Краљ са Краљевићем ноћас у 3 сата и 14 мин. за Ниш на скуп српски винара проћи. Те ноћи и прошо је засебним возом. Општина је осветлила с 5 мангала овд. желез. станицу и било је света на станици око 50-60. лица.

1. Фебруара Среда

Време снежно а лепо. Скуп винара у Нишу. Општина на тај скуп по решењу одбора је послала као свог заступника Перу Петковића телеграфисту. А својевољно отишли : Сима П. Стојковић[72], Ђока М. Ђорђевић дуванџија, Драгутин Тирић[73] пинтер и Тимотије Ђордум, пензионер. Жељез. карте добили су преко начелства у пола цене тамо и натраг. Занатлијско удружење држало беседу у овд. основ. школи по одобрењу. Био сам тамо до 12. сати и дао прилога 5. дин.

2. Фебруара Четвртак

Време лепо и ладно прилично.

3. Фебруара Петак

Време лепо и снежно. Милорад Павловић достави ми да Пера Карча продаје месо и топи маст од липсаног брава. Ноћас дошо Паја Тодоровић[74] агроном и с њим Борисав Тодоровић професор, враћајући се из Ниша са винарског збора. Вечерас био збор радикалне странке на коме прочитано писмо генерала С. Грујића и програм и статути и изабрата управа. У управу ушли су: Таса Ђикић[75], Сава Шпикља, Ђока Анђелковић[76] професор, Сава Л. Врачевић[77] судија, Драг. Тодорић[78] учитељ, Настас Симић[79] земљод. Мика Косовљанин и Милан Д. Раденковић. Тада су и кандитирали лица за општин. одбор 7 и за заменике 5.

[72] Сима П. Стојковић (1845-1890), јагодински трговац
[73] Драгутин Ј. Тирић (1852-1930), јагодински пинтер, касније општински економ
[74] Павле – Паја Тодоровић – Ђаковчић (1853-1927), агроном, стручни писац
[75] Атанасије – Таса Ђикић (1849-1895), јагодински трговац, народни посланик
[76] Ђорђе – Ђока Анђелковић (1853-1906), професор и политичар
[77] Сава Л. Врачевић (1844-1926), судија за неспорна дела јагодинског Окружног суда
[78] Драгутин Тодорић (1858-?), учитељ
[79] Настас Симић (1841-1927), земљоделац, касније општински економ

4. Фебруара Субота

Време лепо. На пијаци било мало промета, али у ситницама и дрвима, а мало у рани. Цене су биле : Пшеници 10.60 дин.

Јечму	8.	
Овсу	7.50	све од сто кила
Кукурузу	8.40	
Масти	-	

Достављено је суду општ./инском/ да Мија Донић[80] продаје кавурму од оног липсалог брава код Пере Карче. Одма сам наредио те је кавурма у суд донешена. За овим је Мија Донић сам донео и месо свињско и каже да га је купио од Пере Карче јуче око 5-6 сати по подне.саслушан и син Мијин, који је кавурму од Карче узео. Пера Карча све одриче. Он вели да је купио прошлог понедељника на каменој ћуприји од једног сељака из Левча, имена му не зна, а ту је вели био и син Милорадов, а с погодбом да му да две плећке меса и кожу, које му је и дао. Позват Дамњан касапин, пошто се дознало да је он липсалог брава одрао и уредио, рече: *Јес, дошо је Раде Црногорац код мене и вели : послао ме газда Мијајло Маринковић да уредиш једног брава. Кад одем доле на обор Мијалков, где он рани свиње, а ја видим да је брав липсао.Прво је веле пао у фрас јуче, па и липсао. Ја га уредим касапски, јер ми је тако Мија казао , и одем у дућан код њега да ми плати и он ми даваше 3. гроша, а не хте ниже од 4. и тако ми он даде 4. гроша, и ја одем кући*.

Раде добављен испрва одрицаше да је он Дамњана звао, а признаваше да је брав од фраса липсао. Затим признаде да је он Дамњана звао и овај крмачу уредио, а он је вели црева и прасце из утробе бацио. Сутрадан дошо је газда Мијалко и наредио те се месо однело, а куда и ко га је однео не зна, а ја сам вели сланину однео у дућан и газда ми је реко да ће да је прода сапунџији. Сви су кући пуштени, а сутра да се даље ислеђење продужи.

5. Фебруара Недеља

Време лепо. Избор у општини 7 одборника и 5 заменика. Од стране одбора присуствовали Манојло Вучковић и Дим./итрије/ Павловић, а од стране збора Сава Л. Врачевић судија, Илија Станојевић пиљар, деловођа Мата Ћирић.

[80] Димитрије – Мија Донић (1841-1913), јагодински трговац

Изабрати су за одборнике:
Мијајло Станисављевић са 56. гла. Свега имали право гласа
Ђока Анђелковић, професор са 237. а
гласало је свега 84.
Илија Станојевић, пиљар са Савршена већина дакле
Коста Ђорђевић[81], механц. са била је 43.
Блажа Цветковић[82], мех. са
и Сава Л. Врачевић, судија са
За заменике:
Тодор Николић, обућар са

Противкандидати добили су:

За одборнике:	За заменике:
Мијалко Раденковић[83]	Анта Петровић, бојаџија
	Дим. Донић

Они први од бирачког одбора оглашени су за изабрате одборнике и заменике.

У бирачком одбору били су:
Од стране одбора: Манојло Вучковић и Дим. Павловић, а од стране збора : Сава Л. Врачевић и Илија Станојевић, претседавао Мил. Д. Раденковић.

За овај збор радикали овд. држали су јавни скуп.

Борба изборна била је врло лабава.

Данас умро Коча Ј. Арменула[84], код Мике Косовљанина, зета свог.

6. Фебруара Понедељак

Време као јуче, но у вече ладно и мрзло. Данас по подне у 2. сата сарањен Коча Ј. Арменула.

7. Фебруара Уторак

Време облачно и доста ладно. Прошле ноћи у 1. сат дошо Сима П. Стојковић са збора из Ниша, но он је и до Врање, код се-

[81] Коста Ђорђевић (1846-1921), јагодински механџија
[82] Благоје – Блажа Цветковић (1851-1916), јагодински механџија
[83] Мијалко Раденковић (1819-1894), јагодински трговац, потпредседник Народне скупштине, Миланов стриц
[84] Коча Ј. Арменули (1855-1889), трговац из Пеште, брат Калиопе Косовљанин

стре и зета, био.

Данас у подне био је овде Г. Милан Милашиновић инжињер.

8. Фебруара Среда

Топло време. Дошла жалба на избор одборника и заменика од Петра Пантића. Наводи су му да Тодор Николић, Коста Ђорђевић, Настас Миљковић и Илија Станојевић не плаћају потпун грађ.данак према чл. 164 Устава, а Илија још и да ради под туђом фирмом.

Даље вели да се није одбор држао чл. 21. тач. 4 и 6. а 4. говори о начину гласања, т.ј. како бирачи да прилазе столу и гласању и 6. тачка о бележењу гласова по табацима.

Од свију навода само је истинит по тач. 6. јер су се гласови заиста бележили као и многи година у „ тевтеру“ а не по табацима, а не спори се да је по табацима по закону, а остали су сви наводи сви лажни, а то се доказује пореским распоредом за 1888. по коме плаћају, и то :

Тодор Николић 23,52 дин. годишње

Коста Ђорђевић 25,52

Настас Миљковић 24,24

Илија Станојевић 31

За Илију пак да не ради под туђом фирмом најбољи је доказ пријавна листа коју је прошле године предао пореском одбору. Брука!

Начелник добио депешу од министра унутраш. дела да ће Краљ с Краљевићем 10. т.м. доћи у Крагујевац и да треба овај тамо да га дочека и поздрави као старешина суседног округа. Тога ради звао ме и договорили смо се да с неколико грађана одемо у Крагујевац и Краља поздравимо, нарочито сада још и зато, што је наш округ у питању оће ли остати или не, пошто ће се сада Србија поделити поново и то на 15. округа, дакле 6. ће се укинути.

У тој цељи позвао сам писмено 50. грађана да као депутација пођу и од 50. грађана одазвали се свега, по списку 6. , а колико ће најзад поћи, видећемо.

Јова Радојевић ми рече да је неко реко: *кад су онакве одборнике бирали (радикали 5. т.м.) онда ено му их (т.ј. мени) па нека иде с њима.*

Јадна Јагодино !

До сада те давили као твоји управници, а и сада те оће да даве као „ *возмајстери*“.

Вечерас целу ноћ киша

Целу ноћ сам сањао да сам врло млого летео, преко кућа, преко Мораве и т.д. и т.д.

9. Фебруар Четвртак

Време и очајно и доста ладно.

Од оних који су се јавили да ће ићи, пошли су само Петар Пантић, Коста Ракић[85], Коста Крчинац[86], Г. Настас Петровић и поп Пера Рашић[87], и већ начелник Г. Ђока Ђорђевић и ја .Стева Димић[88] и Мијајло Станисављевић јавили ми цедуљом, коју чувам , да, кад други неће, ни они неће да пођу. П.Д. Цуфа такође није хтео да пође зато, што и други неће.

У 12. сати у подне ми смо се влаком теретним кренули и у Лапову око 2. сата били.

Ту стиже депеша да је Краљ одложио пут за недељу, 12. тек. а јавише нам такође да је и пруга близу Крагујевца, код Илијине воде, покварена услед велике воде. И заиста, кад смо дошли у Јовановац рече кондуктер да ћемо ту морати 45. минута да чекамо.Чекали смо 25. минута и кренусмо се напред. Кад смо дошли код места где је квар пруге био, заиста смо једва премилели. За 90. сантиметара испод шина вода насип однела, па шине и прагови у ваздуху стајали, те су радници живо набацили насип и ми врло лагано прећосмо. У Крагујевац смо дошли око 4 ½ сата поподне.У квартиру смо били код „Шишка“. Кревет 1.20 а вечера 1.60 . Начелник те вечери јако боловао од главе. Паја Михајловић био у Крагујевцу због Бисиних послова. Био сам с њим вечерас око пола сата у Касини, и тада прећо код Шишка, а ови већ засели и фарблају се: начелник Мијајло Миловановић[89], начелник крушевачки Ант. Пантовић[90], Коста Ракић и Аврам Шокорац[91] и Г. Настас Петровић, то је било у 9 ½ сати. Наш начелник отишо да спава због јаке главобоље. Сишо је доле око 12. сати и вели да га толико глава боле, да се боји умреће, па да не би

[85] Коста В. Ракић Грмања (1859-1915), јагодински трговац
[86] Коста С. Николић Крчинац (1856-1904), јагодински трговац
[87] Петар – Пера М. Рашић (1850-1915), јагодински свештеник
[88] Стеван Димић (1849-1919), јагодински кафеџија
[89] Михаило Миловановић, начелник треће класе крагујевачког Окружног начелства
[90] Антоније Л. Пантовић (1850-1909), начелник треће класе крушевачког Окружног начелства, потоњи министар правде
[91] Аврам Шокорац (?-1907), судија, народни посланик

горе умро сам. Мало је поседео, па опет отишо горе.

Ја сам остао гледајући до 12 ½ сати.

Пантић и Крчинац спавали су горе још одма по вечери.

Поп Пера вратио се из Лапова још у Јагодину за ноћи, јер није хтео да иде у Крагујевац, и сви смо га извинили.

За Краља спремљен хотел „ *Таково*“ и од данас плаћа се 120. # дневно, јер је дворац веле уступљен за официрску касину.

Да гадне крагујевачке калдрме, а овамо се све виче на нашу калдрму! По вароши где где декорисано с неким дугим моткама а ове обавијене заставама.

Још одвече почео снег да пада.

Ми смо се решили сутра да се вратимо кући. Потрошио сам 24.40 динара.

До Лапова смо дошли III класом 1.85, а од Лапова до Крагујевца II класом 3.15. Ту је био сем начелника крушевачког А. Пантовића и начелник ћупријски Настас Антоновић.

10. фебруара Петак

Време ладно и снег доста нападао.

У 10. сати смо се кренули за Лапово II класом 3.15. из Лапова за Јагодину II класом ја и Г. Настас Петровић. Наш начелник оста у Крагујевцу , да чека Краља.

Јуче сам добио писмо из Београда од Ђоке М. Ђорђевића дуванџије, којим ми јавља да је меница коју је за Тасу Ђикића Мика Аранђеловић акцептирао, код Народне банке, протестирана, због неке плате.

11. фебруара субота

Време ладно. Данас нас звао Мијајло Рашковић[92] депешом у сватове за сутра.

Данас добих писмо од Народне банке да је меница, коју је Мика Аранђеловић акцептирао а ја послао по наредби Тасе Ђикића протестирана, но да се договоримо и исплатимо. Ово је дуг Тасе Ђикића, но Мика је за њега акцептирао по услузи.

Воденица јуче и данас не ради с тога што се покварио точак доле.

[92] Мијајло А. Рашковић (1850-1918), чиновник, син Савке, ћерке Стевче Михаиловића из првог брака, Миланов брат од тетке

12. фебруара Недеља

Милка с децом и Ленком К. В. Ракића сликали се, дао сам 3.50 Литрићу.

Време ладно, иначе тихо.

Други радикални збор у долњој чаршији у 3. сата по подне у кафани код Тодора Анђелковића. Уписало се око 45. чланова а прилога пало 28. дин.

Мијајло Рашковић се данас женио и честитао сам му. Честитао сам такође женидбу Мити Милошевићу у Пироту, брату Раше Милошевића[93].

Вечерас имали овд. либерали јаван партијски скуп у „ *Шареној кафани*“. Звали су се по списку 49. а било их је на збору 39 и уписали се сви сем 2-3. Који се нису уписали не знам за данас. Бата Лака је звао са списком. Жика Бошковић, веле, одликовао се беседом: како треба Либерална странка да се организује, те да радикалну и напредну странку избију из седла. Алал му вера, њему ништа не фали да буде на скупу и код напредњака у Баточинчевој кући за кандидирање посланика за велику народну скупштину, а чешће и код радикала у приватне договоре

13. Фебруара Понедељак

Време лепо и ладно.

Данас је имао плаћање у јагодин.штедионици Др. Станишевски 450. дин. потписао сам ја и Сима П. Стојковић. Око 3 ½ сата по подне јави Шпикља Сими да је плаћање и да треба уредити ствар. Одма сам отишо тамо и рекоше ми да је плаћање било још јуче, но пошто је јуче био празник, то ће моћи сутра да се регулише. Одма сам о овоме известио Станишевског и око 7. сати добио сам одговор да је још 11-ог послао нову меницу и интерес да се плати.

Вечерас око 5. сати дошла забрана Мики Т. Аранђеловићу, мени и Таси Ђикићу за 3.000 дин. што Таса Ђикић имао да плати Народној банци још 31. јануара т.г. Ово је био гром за Мику и мене. За Мику даде Милорад Павловић у попис 10 хиљада кила пшенице по процени Симе П. Стојковића и Милорада по 10. дин. од кила, а ја дадо у попис 3000 кила кукуруза у воденици дединој по 10. д. од кила и 6. сена по 5# сваки стог и две краве и два телета 300. дин =

[93] Аранђел – Раша Милошевић (1851-1936), политичар

960. дин.

Таси су узели у попис вино.

Попис је извршио Ст. Бошковић[94], писар начелства. За решење смо дали ја и Мика по динар.

Данас сам узо деци саоне код Жике колара 4. дин. Ужасно се радовао Митица и бебче. Цело после подне санкали се.

Пре подне био сам у суду окр. Са П. Д. Цуфом и Аврамом Јовановићем[95], као вештаци масе почив.попа Николе из Бунара из које тражи издржавање његов отац Јанаћко, који у Пожаревцу живи.

Маса има годишњег прихода 198,20 дин. а 3. детета има на издржању. Ми смо једногласно изјавили да маса не може да даје издржање старцима с тога, што је сирота толика, да деца не могу пристојно и довољно да се издржавају.

Дангубе нисмо тражили.

Масу је заступао поп Веса Михајловић[96] из Лоћике и Тодор из Бунара.

Јанаћка је заступао Миша Ж. Јовановић из Пожаревца.

Аврама је бирао поп Веса, а мене Миша, а нас двоје смо Цуфу.

Судили су:

Претседник Коча Радовановић и судије Стева Петковић и секретар Лаза Јосимовић у исто време и деловођа.

Данас ми каза Г. Ђока А. Петровић адвокат, да је дедин тестамент пао. Колико у овоме има истине, не знам.

14. фебруара Торник

Време доста лепо и снег се топи.

15.фебруара Среда

Време пријатно.

16. фебруара Четвртак

Снег се топи и вода придолази. У 6 ½ вече с воденице сам се враћао. Питам Трајка воденичара: да ли вода долази? Он вели: Не

[94] Стеван Бошковић, писар друге класе јагодинског Окружног начелства

[95] Аврам Јовановић (1848-1913), јагодински бојаџија, касније трговац и народни посланик

[96] Веселин – Веса Михајловић (1844-1915), јагодински свештеник

знам !

Ужасан тупкун! На великој одврати није диго ни једну даску. Онај шпиц код букава вода квари тако, да кроз зид свуда протиче.

Чује се да ће Ристић кабинет да састави.

17. Фебруара Петак

Време врло пријатно. У вароши сав снег спао. Вода грдно придолази. Настас Симић дође јутрос у општину и рече ми да је јутрос поред јаза прошо, и да рђаво изгледа што одврата није отворена, јер вода преко јаза прелива.

Мало затим ја сам отишо на јаз и тамо и њега застао, са собом сам повео и Мику Алексића, квартаљника и умоли Данила Срезојевића[97] да пође и нађе се у помоћи.

Вода је преливала преко јаза на три места: код врбе, на најбољем крају јаза и преко шипова на најгорњем крају јаза и одма испод одврате.Овде је сву земљу однела за читав 1 ½ мет.дубине. Иначе је још на 2. места избушила земљу.Штете може да има до 5-6 #.

Одма сам наредио Стојану Илићу, рабаџији да набаца шумарице где је год вода с висине падала, да ако опет дође, не би даље кварила.

Одма по доласку на јаз исекли смо 1. даску на одврати и вода одма је сишла ниже толико,да преко јаза није прелазила. Било је доста муке док се ово извршило.

Питам Трајка воденичара: где су она два стуба од вејњака и мотке горе? Ја сам их, вели, изгорео! Овакав одговор био је толико доста, да сам га одма истерао и кључеве примио од њега. Но из куће нисам мого због фамилије да га истерам одма. Настас и сви наваљиваше да га задржим док другог нађем. Одма сам увидео, да, чим воденицу затворим, да ће ми у чаршији досадити сељаци а и овд. за мливо, које шта више и не познајем ни чије је. Према овоме нисам мого другаче него да га и даље,а најдаље до Ђурђевдана задржим.

Вечерас био сам на јазу у 6. сати и вода доста опала.

Одбор Црвеног Крста овд. давао вечерас забаву у своју корист у „ *Шареној кафани*“. Причају да је било жестоке свађе између председника одбора и Пере Марића о куповини слике Јове Ристића, а затим са Тасом Марићем[98] и претседником одбора Г. Лукићем[99] такође о слици Ристићевој да се на дувар обеси или не. Ја нисам хтео

[97] Данило Срезојевић (1849-1897), јагодински механџија
[98] Атанасије – Таса Марић (1848-1928), јагодински трговац
[99] Стеван Лукић (1827-1892), срески начелник у пензији

да идем зато:

1. Што они на општин. бал , који је у корист сиротиње дават, нису дошли

2. Што говоре, а нарочито Мијалко Раденковић, да смо ми радикали, нашу општину упропастили, па чини ми се на мене нишани, а ово је говорио код Џамбаса Сретену В. Којићу пре десетак дана, и

3. Што се и у овој установи партизанлук уводи. Ова је забава била 16. тек. м. А не данас.

Данас сам био код старатељ.судије да ми се тестаменат дедин саопшти. Изјавио сам на протоколу да ћу 1. марта ов.год. доћи да дам своју реч.

18. фебруара Субота

Време није баш ладно, али снег освану данас, но танак.

Трајко долази и млеко донесе и рече да вода опет јутрос долази.

После овога опет је опала и нове штете није било. Вечерас овд. либерали држе партијски скуп у „ *Шареној кафани*“.

Вечерас, по вечери, свратих код начелника Г. Ђоке Ђорђевића, код Џамбаса, и ту га застадох у разговору са једним странцем, који при вечери беше, а начелник беше већ превечерао. Говорило се о карактеру нашега народа и о немаштини. Из разговора видех да је ово неки индустријалац, јер непрестано говораше како наше дрво у шуми пропада трулећи или га странци за багателу извозе, (као сада нпр. ораовину), а млого би се шта могло овде да од њега изради, као нпр. вели, ова столица (ударив руком на њу), виле, лопате, косила, колица и.т.д. Тиме би вели ми нашу гору трошили за наше потребе и новац би остао у земљи и многи народ би имао рада.

Од начелника сазнадох да се овај човек зове Трифун из Београда. На питање моје да ли он те послове ради, одговори ми да он тај посо ради доле у Голупцу са неким Благојем из Голупца. Ја се тада опоменух огласа у новинама које је тај Благоје издавао о тој својој радњи.

Кад Начелнику он напомену да је од Министра народ. привреде упућен да овде неке шуме за свој посо прегледа, и да их је данас у Штипљу прегледао, начелник му напомену да сам ја председник општине јагодинске и да општина има једну шуму овде у близини, која се зове „*Липар*“, и да је прегледа, те ако можемо што да урадимо за општину да се мало продужи, а ипак шума углавном да се не затре. Он жаљаше што мора ноћас да иде, пропитав што шта о тој

шуми. Начелник му онда рече да ће он шуму са мном да прегледа, и да му пише.

Ја сам приметио да не марим да ће бити шуме употребљиве за какве фабрикације, али да ће бити за гориво, изузимајући ако по дољама имадне букове старе горе, а то ће наши старији људи знати боље.

На томе дакле и остало да ја с начелником Липар прегледамо и да га о томе известимо.

Вечерас сам купио књигу „ *Карактер*“ од Смајлса[100], а превод од Николе С. Јов. Американца[101], за 2. дин. И особито сам се радовао, кад сам на првом листу а на 2. страни нашао ово: (празно)

19. Фебруара Недеља

Време лепо и пријатно. Прошле ноћи стего мраз прилично.

22. Фебруара Среда

Време снежно. Ноћу пада снег, а дању се отопи.

Светковина о прогласу Краљевине. На молбу начелника Г. Ђ.Ђорђевића пријем честитања примао је у мојој кући.

Данас идући из цркве око 11. сати начелник у порти доби депешу ове садржине:

Свима начелствима

На предлог претседника министарства и министра војног, потписани је указом Њ. В. Краља постављен за министра унутрашњих дела. Будите спремни да по подне у 1. сат примите даље моје заповести.

Министар
Ј. Белимарковић[102]

За овим су грдне комбинације о саставу кабинета грађене.

Око 1 ½ сата по подне идући пијацом у кафану Драг. Симића[103] код „*Слоге*“ срете ме Ст. Бошковић, писар начелства и рече ми да је

[100] Семјуел Смајлс (1812-1904), шкотски писац
[101] Никола С. Јовановић Американац (1853-1937), новинар, професор, преводилац
[102] Јован Белимарковић (1827-1896), генерал, намесник краља Александра I Обреновића
[103] Драгутин Симић (1859-?), јагодински кафеџија

Краљ Милан уступио престо своме сину престолонаследнику Александру, и намеснике поставио.

Ова је вест ужасну сензацију направила. Сваки је на свој начин тумачио одступање Краља Милана.

Око 8 ¾ сати у вече, начелник доби две депеше код Џамбаса, једна прокламацију Краља Милана народу српском, којом јавља одступање своје и уступање престола сину своме престолонаследнику Александру и да поставља намеснике на основу устава чл. 70 . Јована Ристића, Косту С. Протића[104], генерала и Ј. Белимарковића, генерала, а другом министар јавља ради знања да је Краљ Милан посетио сва три намесника.

У прокламацији вели :

Срби!

На прошлој великој народној скупштини напоменуо сам вашим изабраницима, да нов устав не дајем себе ради, но Србије и сина свога ради.

По новом уставу треба нови напора за бољитак земље, а он се је у раду за унапређење толико истрошио, да даље не може, зато уступам владавину своме сину, престолонаследнику Александру, о чијем васпитању у духу српства, и даље ће се старати.

Скоро ће вели бити 21. година како по праву рођења седи на престолу српском.

За то време, вели, преживео је као човек бурно. Прва вели периода његове владавине тежила је да се прошири Србија територијално, а друга да учврсти у земљи добре установе и рад. Завештава се заклетвом на верност новом крању Александру I, поставља за намеснике Г.Г. Јов. Ристића. К.С. Протића генерала, и Ј. Белимарковића генерала и.т.д.

23. Фебруара Четвртак

Време југово. Цео дан провели смо у разбирању о новостима. Увече смо седели до 1. сат у кафани и дознали смо да ће радикали владу да саставе.

24. Фебруара Петак

Време југово. Начелник ми рече да је прошле ноћи добио

[104] Коста С. Протић (1831-1892), генерал, министар војни, намесник краља Александра I Обреновића

депешу да је влада из радикала састављена и то овако :

Претседник и спољни С. Грујић

Унутрашњи дела К.С. Таушановић[105]

Финансије Др. М. В. Вујић[106]

Грађевине П. Велимировић[107]

Војени пуковник Дим. Ђурић[108], управ.в. академ.

Просвете Св. Милосављевић[109] и

Привреде Ст. Р. Поповић[110]

Радост је била међ радикалима неописана.

Одма смо наручили бурад и луч те смо ове вечери веселили се код „*Слоге*“, до у јутру до 4. сата.

5. марта Недеља

Време снежно.

За Београд у депутацију да честитамо намесницима краљевским и влади пошо сам данас у подне влаком теретним, а собом сам повео и Митицу.

У депутацији су били ови:

Г.Г. Мијалко Раденковић, Сима Крчинац[111], Настас А. Петровић, Ђока А. Петровић, Милета Деспотовић[112], царско руски полковник у пензији, Стева Лукић, начел. окр. у пенз., Риста Митровић, пензион. ,Милош Кузмановић, пензионар, Стева Димић, Пет. С. Таушановић[113], Аврам Јовановић, Петар. И. Димић[114], Ант. Шохај[115], Анта Петровић, Мика Косовљанин, Петар С. Пантић, Сава Тодоровић[116], Пера Петковић, бакалин, Милосав С. Николић, Драг. Таврић, Драг. Симић, Стева Јанковић, учитељ.

[105] Коста С. Таушановић (1854-1902), политичар
[106] Др Михаило В. Вујић (1853-1913), државник и научник
[107] Петар – Пера Велимировић (1848-1921), политичар
[108] Димитрије Ђурић (1838-1893), генерал и војни писац
[109] Светозар Милосављевић (1845-1921), политичар
[110] Стеван Р. Поповић (1839-1902), државни саветник, професор Велике школе
[111] Сима Николић Крчинац (1822-1897), јагодински трговац
[112] Милета Деспотовић (1820-1890), пуковник
[113] Петар С. Таушановић (1847-1934), јагодински трговац
[114] Петар И. Димић (1842-?), јагодински кафеџија
[115] Антоније Шохај (1844-1889), јагодински апотекар
[116] Сава Т. Тодоровић (1846-1913), председник „Јагодинске банке“

6. Марта Понедељак

Време доста лепо и југово. Снег, наравно, чим падне, одма у час и нестане га.

Састанак смо одредили код „ *Златног крста*“ између 9-10. сати пре подне, а до тога времена да ја свратим код министра Таушановића и да нам аудијенцију код намесника изради, ако икако буде могуће данас до подне, пошто неки наши Јагодинци, као Г.Г. Ђока и Настас А. Петровићи морају вечерас путовати због рочишта, које сутра код окр. суда имају.

Код министра Таушановића израдио сам толико, да у 11. сати дођемо и да је његова брига за аудијенцију код намесника.

Око 11. сати дошли смо код министра Таушановића и он нас преко момка упутио горе намесницима, пошто смо се у кафани договорили да ја поздравим намеснике, као кмет вароши Јагодине.

После кратког чекања ушли смо у салу Министарства спољни послова и стали у полукруг лицем окренути соби где се министарске седнице држе, а одкуда ће нам намесници доћи.

Око 11 ½ сати уђоше намесници и ми се сви поклонисмо и они нама у знак отпоздрава.

Г. Ристић упита: да ли вас има и из округа? Пошто је у нашој гомили угледао и Милана Миловановића[117] из Бунара.

Ја сам му одговорио да нас има неколико и из округа, и одма сам одпочео поздрав одприлике овако :

Господо Краљеви намесници !

Као кмет вароши Јагодине, овлашћен од овога скупа, а овај скуп од свију грађана вароши Јагодине, поред телеграфске честитке, дошли смо да вас и лично поздравимо, те тиме дамо јачега виднијега доказа нашега високог поштовања према вама и према ономе кога ви овде данас представљате, а то је наш млади Краљ Александар I . (Живио, заори се).

Положај земље је нема сумње тежак, но, верујући у ваше родољубље и патриотизам ви ћете у свему кренути напред, а кад се обазрете и видите све нас и целу земљу за вама, силе ће се удвојити те тиме да се земља из злог положаја у коме је извуче.

После овога званичног говора и поздрава, ми би имали да проговоримо коју и приватно о нашим потребама, с тога би молио

[117] Милан Миловановић (1828-1901), земљоделац и народни посланик из Бунара

Г. Мијалка Раденковића, Г. Настаса Петровића, Г. Петра Таушановића, Г. Милету Деспотовића и Г. Ђ. Петровића да о томе поведу реч.

За овим узе реч Г. Ристић и благодари на поздраву и изјави да су добили телеграфску честитку. Признаје да је земља у тешким приликама, но надају се, да ће, потпомогнути народом све на добро уредити.Што се тиче ваши локални потреба, ми, вели, не можемо у специјалне програме улазити, јер је то дело владе и скупштине, и шта они реше, ми нећемо ништа противстати.

Ја сам за овим узео реч овако :

Господине намесниче,

Ви сте изволели рећи да не можете улазити у никакве специјалне програме што се тиче наших посебних интереса.

Ја вас молим да верујете, да смо ми дошли да вас поздравимо и да вам кажемо да има тамо негде усред Србије једно место које се зове Јагодина, и које је занемарено од државе и које пати од неких болести и коме треба помоћи, а ви сте, као што сте изволели рећи, бдитељи свега што се у земљи дешава.

За овим је узео реч П. С. Таушановић и говорио нешто о нашим тегобама.

За њим проговорио је и Мијалко Раденковић, за њим и Милан Миловановић из Бунара.

Најзад сам згодно у разговор се уплео и проговорио још и ово :

Ја имам налог да Г. Г. намесницима презентирам по 1. нож (асталски) у Јагодини израђен и молим вас да изволите примити.

Ове ножеве предао ми је Мика Аранђеловић да их амо понесем ради мустре, а израђени су у радионици чича Станојка Нешића ножара.

За овим је свршено све и Г. Ристић се рукова са свима и опрости и оде, а Г. Г. К. С. Протић и Белимарковић осташе мало пришав у средину депутације разговарајући се са ближим познаницима и шалећи се.

Г. Белимарковић смешећи се рече : Е, овако кад вас видим у гомили све сложне, мило ми је особито (ту је рачунао да смо из све три партије ту, па сложни, дегме – де !).

Одатле смо одма ушли код председника министарства Г. С. Грујића и ја сам га поздравио одприлике овако :

Господине министре,

Поздравили смо Г. Г. намеснике, па нам је жеља била да и вас, као председника министарства, овом приликом поздравимо и честитамо положај, који је нема сумње врло тежак у данашњим

тешким околностима, у којима се наша отаџбина налази. Но, зарад среће наше домовине сви ћемо вас у томе тешком раду потпомоћи, док будете радили у правцу правде и благостања, те тиме да докажемо да нисмо само кадри да стварамо државу, већ и да је, кад је каквим злим удесима у вртлоге упала, из ове избавимо на срећу и славу свију нас.

Г. Грујић је на ово одговорио да благодари на поздраву и обећању да ћемо их потпомагати док буду радили у духу народни потреба и захтева, и вели да је земља заиста у тешким приликама, које ће се ублажити само нашим сложним и мушким радом.

За овим смо одма сишли доле код министра унутрашњих дела Г. К. С. Таушановића и поздравио сам га овако :

Г. министре,

Поздравили смо Г. Г. намеснике и Г. председника министар. савета, па смо дошли и вас да поздравимо. Струка, којој сте ви претставник и заповедник, од важности је велике још и са тога, што људи у њој – чиновници – и дању и ноћу су са народом, па се надамо да ћете пазити да у народ шаљете људе образи, па томе и ... (нечитко, прим. Н. С.), поред других потребних захтева и особина.

Он је одговорио да благодари на поздраву и да верујемо да ће се он вазда руководити тежњом да народ задовољи и угоди му, пошто народ има права да очекује то од својих власти, од својих синова.

За овим сам ја повео реч о Јагодини као окружном месту при административној подели земље.

Реко сам :

Брате, после овога званичнога поздрава, ови људи оће да чују од тебе шта мислиш о нашој Јагодини, кад у новинама све стоји да ће Јагодина пропасти као окружно место.

Ninoslav Stojanović

SUMMARY
DIARY NOTES OF MILAN D. RADENKOVIC FROM 1889.

Diary notes from 1889. written by Radenkovic, a famous Jagodinac and a Serb, which was preserved by great-granddaughters and was kindly offered to us for the professional processing and publication for scientific purposes, represent a valuable testimony to one man, one city and one time.